תלמוד בבלי · אחרונים · קרן אורה · סדר נזיקין

קרן אורה על סנהדרין

רבי יצחק מינקובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרן אורה על סנהדרין

רבי יצחק מינקובסקי

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרן-אורה-על-סנהדרין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ג - זה בורר 4
דף כג 4
דף כג: 4
דף כד 5
דף כד: 8
דף כה 10
דף כו: 11
דף כז 12
דף כז: 16
דף כח: 16
דף ל: 17
דף לא: 20
פרק ד - אחד דיני ממונות 22
דף לג: 22
דף לד 23
דף לד: 23
דף לו: 24

פרק ג - זה בורר

דף כג.

גמרא כל כמיניה דפסיל דיינו אמר ר' יוחנן בערכאות שבסוריא כו' אפשר לומר בזה דר"מ ורבנן פליגי בזה בפלוגתא דרב אחא ור' אבוה ר"מ ס"ל כר' אבוה דמה"ת בעינן ג' מומחים ורבנן הוא דהקילו כדי שלא תנעול דלת מש"ה ס"ל דזה פוסל דיינו כו' אבל רבנן ס"ל כרב אחא דלא בעינן מומחין ומש"ה לא מצי פסיל אפילו בערכאות שבסוריא ועיין בדברי הנימוק"י מש"כ בזה ובפי' המשניות להרמב"ם ז"ל ובירושלמי פריך לעולם זה פוסל וזה מביא א"כ אין לדבר סוף ומשני בטפילה ועיין בפני משה ול"נ לפרש דלא מצי פסיל אלא אם רוצין להוסיף יותר על שלשה דאין זה אלא טפל בזה יכול כ"א להפסיל את של חבירו ויוגמר הדין בשלשה:

שם

גמרא אמר ר"ל תני עדו ובקבלי' עלי' כבי תרי וקאמר ר"ג דיכול לחזור בו ופריך הא פליגי חדא זימנ' בנאמן עלי אבא ואביך ומשני דאי מהתם ה"א דהתם קאמרי רבנן משום דחזי לאחריני כו' והקשה מהרש"א ז"ל הא ג' רועי בקר דלא חזי לאחריני ואפ"ה אמרו רבנן דאין יכול לחזור בו ותירוצו אינו מיושב דו"ק ול"נ דג' רועי בקר אין פסולין אלא מדרבנן דסתמן גזלנין הם אבל בלא"ה לא בעינן מומחין לרבנן וכמש"כ לעיל ומה שהקשה מהרש"א ז"ל בד' התוס' ל"ל לאתויי דרב דימי תיפוק ליה דר"מ אפי' בחדא לריעותא אמר מהא דנאמנין עלי ג' רועי בקר ג"כ יש ליישב דלר"מ דבעינן ג' מומחים איכא איסורא אם הולך לדון לפני הדיוטות כדכתיב ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם כו' ומש"ה יכול לחזור בו אבל בקיבלו כבי תרי ליכא איסורא ודו"ק:

דף כג.

אמר ר"א בבא הוא ואחר לפוסלן בערעור דפגם משפחה ר"מ סבר הני אמשפחה קמסהדי והני ממילא קמיפסלי כו' ורבנן סברי ס"ס נוגע הוא יש להסתפק לרבנן דאמרי נוגע הוא אם לא מהימן כלל אפילו אמשפחה אי נימא דפלגינן דבורי' ואמשפחה מהימן ואדידיה לא מהימן ולפירש"י ותוס' ז"ל לעיל גבי פלוני בא על אשתי דלמ"ד לא פלגינן דיבוריה אתרוייהו מהימן גם אקרוב א"כ ע"כ הכא לא מהימן כלל ואי מהמינן ליה אי אמשפחה הי' נאמן גם אדידיה אלא דיש לחלק בין נוגע בדבר לקרוב עכ"פ נראה עיקר דלא מיהמן כלל כיון דנוגע הוא ועיין בזה בדברי הראשונים ז"ל בעדות שקרוב לאחד ורחוק לאחר:

שם

מחלוקת בין ב' כתי עדים כו'. לפי' רש"י ז"ל בלישנא בתרא דמיירי דהביא הב' כתי עדים ביחד א"כ לר"מ אמאי יכול לפוסלן הא נמצא אחד מהם קרוב או פסול בטלה כל העדות וצ"ל דב' הכתות אין עדותן שוה דאחת אומרת בפני הלוהו ואחת אומרת בפנינו הודה ולא היו יחד בראיית המעשה אבל מ"מ הוי מצי הש"ס לאוקמא פלוגתא דר"מ ורבנן בהא אי כולן נפסלין בנמצא אחד מהן קרוב או פסול בדיני ממונות אי לא והרמב"ם ז"ל בפי' המשניות פי' בזה פירוש חדש ר"מ סבר צריך לברר היינו אם הביא כת אחת ואח"כ הביא כת שניה יכול לומר לו מה ראית להביא כת אחרת מסתמא אחד מהם פסולה היא וצריך לברר שכשרים הם ונראה דדוקא אם הביאם בזאח"ז צריך לברר אבל אם הביא כמה עדים בב"א לא מסתבר לומר דצריך לברר ולפירושו ז"ל א"ש לישנא דמתניתין דמשמע דבא לפסול עדיו לצורך דינו דומיא דזה פוסל דיינו אבל לפי' רש"י ז"ל הנ"מ לעדות אחרת ואין זה ענין למשנתינו ועוד דבשלמא אי בא לפוסלן לעדות זו א"ש דקתני זה פוסל וזה פוסל דקמ"ל דבין התובע ובין הנתבע יכול לפוסלן אבל לעדות אחרת אין נ"מ בין תובע לנתבע אלא דלפי' הרמב"ם ז"ל צ"ל דהא דקתני זה פוסל היינו לכתחלה דאומרין לו שיברר אם כשרים הם אבל אם אין לו בירור אפ"ה עדותן עדות כמו בהא דבא בשטר וחזקה דאין זה אלא לכתחלה ובהא דשטר וחזקה פי' ג"כ בחיבורו בה' טוען ע"ז הדרך דאם הביא שניהם לב"ד השטר ועידי חזקה אפ"ה אומרין לו לקיים שטרו ואם לא מצא עדים הוא עומד בחזקתו וכתב הכ"מ שם אבל אם נמצא השטר מזויף גם החזקה אינה כלום וכאן לענין עדים לא משמע כן דהא מסיק הש"ס דאפילו נמצאו כת אחד קרובים או פסולים אפ"ה עדות השניה כשרה היא וצ"ל בין חזקה דמכח שטר קאתי ומש"ה אם השטר מזויף גם החזקה לאו כלום אבל הני עדים לאו מכח הני עדים אתו ועיין בב"ב בפי' רשב"ם ובדברי התוס' ז"ל שם ובדברי הרמב"ם ז"ל פ"ו מה' טוען במ"מ ובכ"מ ובש"ך סי' ע' ודוק:

דף כד.

רישא בעדים פסולי' ודיינים כשרי' מיגו דפסלי עדים כו'. מדברי רש"י ז"ל משמע דמהמנינן ליה לחוד למיפסל דיינא שלא לדון לפניו וכן נראה דאי יש אחר עמו אמאי פליגי רבנן הא לאו נוגע בעדותו הוא דאיכא דיינא אחרינא וגם ל"ל טעמא דמיגו לר"מ וכה"ג בזה פוסל עדו מיירי נמי דהוא בעצמו פוסלו מטעם מיגו כיון דאיכא כת אחרת ולאו נוגע בדבר הוא אבל היכא דאיכא אחר עמו ודאי מהימן דהא לא אמרי רבנן לעיל דלא מהימן אלא משום דאין צריך לברר ואולי לא יביא עדים אחרים אבל אם כבר הביא כת אחרת לכ"ע לאו נוגע הוא אלא ש"מ דהוא בעצמו מהימן לר"מ מטעם מיגו אבל

לפ"ז מאי קאמר הש"ס היינו דרב דימי הא טובא איכא בינייהו דלרב דימי לא מהימן אלא באחר עמו ולרבנן לא בעינן אחר עמו וכמש"כ המהרש"א ז"ל ועוד דלא מסתבר שיהי' נאמן לחודיה לפוסלו לעדות דעלמא מטעם דלאוקימתא דרבנן ע"כ צ"ל זה פוסל עדו היינו לעדות דעלמא וע"כ צ"ל דלרבנן נמי מיירי דאיכא אחר עמו ואפ"ה לא מהימן בלא מיגו משום דחשיב קצת נוגע אפילו איכא בי דינא אחרינא או בעדים איכא כת אחרת ולא מהימן לר"מ אלא מחמת מיגו ולרבנן לא מהימן כלל וגם לפ"ז קשה הא איכא בינייהו טובא וכמו שהקשה מהרש"א ז"ל ובש"ע סי' י"ג כתב בפשיטות דלא מהימן לפסול דיין אפילו עם אחר וע"כ הוא כרבנן או אפשר לענין דיין לכ"ע נוגע קצת הוא דלזה ניחא ליה בהאי משום דמהפך בזכותיה והסמ"ע והש"ך ז"ל לא העירו בזה כלל ולשיטת הרמב"ם ז"ל א"ש שינוי' דרבין בפשיטות דרב דימי קאמר דטעמיה דר"מ דיכול לפוסלו עד שיברר הוא משום דס"ל כרבי דצריך לברר וקאמר רבין דבכה"ג לכ"ע אין צריך לברר והא דיכול לפוסלו לר"מ הוא מחמת מיגו כיון דהביא דיינים פסולים או עדים פסולים מהימנינן ליה גם אכשרים לענין זה שצריך לברר כשרותן והיכא דליכא כת אחרת גם אזה לא מהימן דנוגע ממש הוא וקאמר הש"ס היינו דרב דימי ומשני איכא בינייהו מיגו לרבין אמרינן מיגו ומשום מיגו הוא דצריך לברר אבל בב' כתי עדים לחוד לכ"ע אין צריך לברר ולרב דימי לא אמרינן מיגו וע"כ צ"ל דר"מ ס"ל כרבי דצריך לברר ועדיין צ"ע לענין מאי יצטרך לברר כשרות הכת האחת כיון דאיכא כת שניה דלא פסיל לה ולשינוי' דרבין לכאורה לא צריך לאוקמא בערכאות שבסוריא אף דר' יוחנן בעצמו אמר לעיל דבערכאות מיירי מתניתין לרבין לא צריכא לאוקמא הכי ודוק היטיב:

שם

במשנה נאמן עלי אבא ואביך נאמנין עלי ג' רועי בקר כו' אמר רב דימי כגון דקבלי' עלי' בחד כו'. פרש"י ז"ל דלר"מ קמ"ל דאפילו הכי יכול לחזור בו וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל והתוס' פירשו דקמ"ל דרבנן מודו בתרתי לריעותא דיכול לחזור בו והי' נראה דאגופא דמתניתין קאי דל"ל הני תרתי אבא ואביך וג' רועי בקר אי נימא דאבא ואביך מיירי אפילו בקבלי' בתלתא אם כן כש"כ ג' רועי בקר להכי מוקי דאבא ואביך היינו בקבלי' בחד והשתא לא שמעינן חד מחבריה דאבא ואביך קמ"ל דאפילו בפסולי דחזי לעלמא יכול לחזור בו ובג' רועי בקר קמ"ל דלרבנן אפי' בכה"ג אינו יכול לחזור בו אע"ג דפסולין לעלמא אלא דלפ"ז אפילו נימא דקבלי' לאביו כתלתא אכתי בבא דג' רועי בקר הוי רבותא לחכמים דאע"ג דאין בקיאין בישוב וכדאמרינן לקמן ועי' ברשב"ם בב"ב דף קכ"ח שכתב דלהכי נקט רועי בקר דלאו רשעים אבל רועי צאן רשעים הם משמע קצת מדבריו ז"ל

דרשע כ"ע מודו דיכול לחזור בו ע"ש ולא חשיב במתניתין אלא פסול קרבנה ופסול דלא גמור אבל לא פסול רשע ולא משמע כן לקמן דהוי בעי לאוקמא הא דג' רועי בקר לענין עדות ולסיעי' מזה דרועה בהמה גסה פסול לעדות ואפ"ה מהני קבלה ועיין בהרע"ב ז"ל ובתוס' חדשים. ובעיקר סברת התוס' דאי קבליה לקרוב כבי תרי לכ"ע יכול לחזור בו יש לדקדק טעמא מאי כיון דס"ל לרבנן דיכול לחייב א"ע אפילו ע"י פסול מה לי חדא לריעותא מה לי תרי לריעותא וצ"ל כיון דמצינו ע"פ התורה ב' עניני משפט א' ע"י ג' כשרים אפילו הדיוטות והב' יחיד מומחה א"כ לא מהני קבלה אלא בדומה להם קצת היינו בג' פסולים כיון דאיכא ג' או ביחיד בהדיוט כיון דכשר הוא שוי' עלי' כמומחה אבל יחיד ופסול אין עליו שם ב"ד כלל אבל אין זה מוכרח ועוד הי' נראה דזה לא חשיב ריעותא כלל אי קבליה עלי' חד כתלתא דאל"כ לשמואל דמוקי פלוגתייהו במחול לך אבל באתן לך ד"ה יכול לחזור בו ואין דינו דין א"כ איך יתפרש אליביה מתניתין דדן את הדין זיכה את החייב דמוקי לה הש"ס בקבליה עילוי' ומאי מהני קבלה בזה הא לדידיה באתן לך לא מהני קבלה והתם תנן נמי חייב את הזכאי אלא די"ל דשמואל לטעמיה דאמר שנים שדנו דיניהם דין ובלא"ה א"ש אליבי'. ועוד דמצינן לאוקמא בקנו מידו אבל מ"מ לדידן דקי"ל דבעי' ג' מומחין מה"ת אכתי הא איכא ביחיד הדיוט תרתי לריעותא חדא דהדיוט הוא ועוד דיחיד הוא וכי משום דרבנן עבדו תקנתא להכשיר שלשה הדיוטות יחיד הדיוט נפיק מכלל תרתי לריעותא ע"פ דין תורה ונראין דברי הרמב"ם ז"ל בזה דמהני קבלה בכל גוונא ומסקינן בגמרא דבגמר דין מחלוקת ואיכא מחלוקת בין הראשונים ודברי הרמב"ם ז"ל דגמר דין דהכא היינו אם הוציאו ממון ע"פ ובשבועה הוי גמר דין אם נשבע ומלשונו בפי' המשניות נראה דבנאמן עלי אבא הוי גמר דין בפלוני אתה חייב לחוד אלא דמפרש הא דנאמן עלי אבא בעדות ע"ש ועיין בנימוקי יוסף שהאריך בזה וכתב שם בשם הרא"ה ז"ל דהא דאיכא מ"ד דבמחול לך מחלוקת דפשיטא דאינו יכול לחזור בו דמחילה גמורה היא ואינה צריכה קנין אלא מיירי שאמר כל מה שיאמרו אבא ואביך אקיים הן לפטור הן לחיוב וצריך לישב הא דדור לי בחיי ראשך למאי דמוקי לה בנשבעין ולא משלמין א"כ הוי מחילה גמורה ואפ"ה פליג ר"מ. ובירושלמי ראיתי דמוקי למתניתין כשאמר יאמר אביך ואין לו עסק עמך אבל אם אמר יאמר לו אביך ואני מקבל עלי עילה הי' רוצה להודות לו ריב"ח אמר אפילו אמר ואני מקבל עלי לא מצינו עדות יוצד מפי קרוב ועיין בפני משה מה שפירש ולי נראה דהכי פירושא דוקא אם אמר אין לו עסק עמך בזה ס"ל לר"מ דיכול לחזור בו אבל אם אמר ואני מקבל עלי אמרי' דרצה להודות לו והי' בוש להודות לו ומצא עילה ע"י מאמר האב

להודות לו ואינו יכול לחזור בו וקאמר ריב"ח דאפילו בכה"ג לא מצינו עדות יוצא מפי קרוב ודוק היטיב. ועיין בתוספתא פרק חמישי מה שאמר ר"י התם לענין דן יחידי:

דף כד:

במשנה אלו הן הפסולין כו'. התוס' ז"ל כתבו דלא חשיב הכא אלא פסולי דרבנן ומלוה ברבית אפי' ברבית קצוצה לא מיפסיל אלא מדרבנן אבל הרמב"ם ז"ל כתב דברבית קצוצה הוי פסול דאורייתא ונראה לומר לשיטתיה דמתניתין חשיב הפסולין השכיחין הן פסולי דאורייתא הן פסולי דרבנן אלא דלא משמע כן לקמן דאמר ר"א אמתניתין כולן צריכין הכרזה בב"ד משמע דאמלוה ברבית נמי קאי אלמא דלא פסול אלא מדרבנן כיון דבעי הכרזה אבל מהא דתניא לקמן אל תשת רשע עד אלו גזלנין ומלוי ברבית משמע דמלוי ברבית דומיא דגזלנין הם ופסולי מה"ת ומתניתין י"ל דמיירי באבק רבית אלא דלפ"ז מאי פריך הש"ס לקמן לרבא דאמר לוה ברבית פסול ממתניתין דתנן מלוה ברבית דילמא רבא אמר ברבית דאורייתא ועיין במנחת אהרן שעמד ע"ז ומהא דאמרינן לקמן גבי חזרתן עד שיקרע שטריהם משמע קצת דברבית גמורה איירי:

שם

גמרא משחק בקוביא מאי קעביד כו'. ואמר רמב"ח דטעמא דת"ק משום אסמכתא ואפילו יש לו אומנות אחרת פסול משום גזל דרבנן ור"ש אמר דלית בזה משום אסמכתא ולא פסול אלא משום דאין עוסק בישובו של עולם ודוקא דליה אומנות אחריתי ור' יהודה לפרש דברי ת"ק אתי ולר"ש נמי איכא תנא בברייתי' דפליג אר' יהודה והוא ר' יהודה משום ר"ט ולקמן פסיק ר"א הלכה כר"י י"ל דמודה לר"ש דר"י דמתניתין לפרש אתי אלא משום דפליגי חכמים בברייתא מש"ה פסיק הלכה כר"י והשתא למאן דפריש למפריחי יונים אר"א ויש בהם גזל מפני דרכי שלום ר' יהודה לא קאי אלא אמשחק בקוביא לחוד דס"ל דלית בזה משום גזל ואינו נפסל אלא משום דאין עוסק בישובו של עולם אבל מפריחי יונים דיש בהם משום גזל משום דרכי שלום לא פליג וא"כ לא יתיישב מאי דקאמר ר' יהודה אימתי בזמן שאין להם אומנות להם ל' רבים מזה משמע דלא קאי אמשחק בקוביא לחוד אלא די"ל דר"י קאי נמי אמפריחי יונים משום דס"ל כרבנן דר"א בעדיות פ"ג דמפריחי יונים כשרים לעדות היכא דיש להם אומנות אחרת אבל אם אין להם אומנות אחרת פסול משום דאינו עוסק בישובו של עולם והשתא למאן דמפרש אימתי דר"י לפרש אתיא מתניתין שפיר אפילו כרבנן דר"א דעדיות דמחמת גזל כשרים הם והכא דפסולים היינו באין להם אומנות אחרת ויש לדקדק מאי קאמר הש"ס למ"ד אי תקדמי' כו' מ"ט לא אמר אר"א משום דאר"א מפני דרכי שלום בעלמא

הוא ולמ"ד דאימתי דר"י לפרש מאי נ"מ בזה הא עכ"פ פסול הוא משום דאין עוסק בישובו של עולם וכ"ת באין לו אומנות אחרת שמעינן ממשחק בקוביא דגם בהא ליכא משום גזל א"כ מאי קעביד צריכותא אליביה בין משחק בקוביא ובין אי תקדמי' יונך כיון דהכל משום ישובו של עולם וראיתי בתוספתא דתניא התם ובכולן אמר ר"י והוא שאין להם אומנות אחרת משמע להדיא דר"י גם אסוחרי שביעית קאי וכן איתא להדיא בירוש' לענין סוחרי שביעית מהא שמעינן דס"ל לר"י דאפילו איכא איסורא בממון מ"מ לא מיפסיל אלא באין לו שום אומנות והשתא מצינן למימר דבמשחק בקוביא גם לר' יהודה איכא איסורא ואפ"ה לא מיפסיל אלא היכא דאיכא תרוייהו קצת איסור ואין לו אומנות אחרת והא דאמרינן לעיל למ"ד אסמכתא לא קניא מיפסיל אפי' אי גמיר אומנות אחריתי היינו למאן דס"ל דת"ק פליג על ר"י וע"כ ס"ל אסמכתא לא קניא והוי כעין גזל גמור ור"ש ס"ל דאסמכתא קניא ומשום הכי לא מיפסיל משום הא לחוד אלא בצירוף טעמא דאין עוסק בישובו של עולם אבל עכ"פ איסורא איכא לשחק בקוביא כדמשמע בשבת פרק שואל וכן משמע מברייתא דלקמן עד שיחזרו בהן חזרה גמורה דאפי' לנכרי לא עבדי לחד נוסחא משמע דעיקר הפסול משום איסור הוא ואלו הי' משחק רק' עם נכרי לבד לא הי' מיפסיל והשתא תיקשי מזה לר"ש דאמר הפסול הוא משום ישובו של עולם וא"כ אפילו משחק עם נכרי ליפסיל אלא ש"מ דבמידי דהתירא משום ישובו של עולם לחוד לא מיפסיל ועיין מה שכתב הנימוקי יוסף בזה וא"כ א"ש כל הני צריכותא אפילו למ"ד משום ישובו של עולם ועפ"ז יש לישב שיטת הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ו מה' גזילה דמשחק בקוביא יש בו איסור וגזל דדבריהם ובה' עדות פסק דלא מיפסלי אלא באין להם אומנות אחרת וכבר תמהו ע"ז המ"מ והכ"מ והש"ג ולפי הנ"ל א"ש בפשיטות דגם לר"י איכא איסורא ולאו משום אסמכתא אלא רבנן אסרו ליקח ממון חבירו בחנם כמבואר בלשונו ז"ל שם בהל' גזילה אע"פ שנותן לו מדעתו כיון שלוקח ממון חבירו דרך שחוק והיתול הוי בכלל גזל ואפ"ה לא מיפסיל לענין עדות אלא היכא שכל עסקיו בזה ואפשר עוד לומר דהוא ז"ל פסק כמ"ד דר"י פליג את"ק אבל בהא לא פליגי דתרוייהו אית להו דיש בזה משום אסמכתא כמו שאמר ר' יהודה משום ר' טרפון אבל לעדות לא מיפסיל משום הא לחוד אלא דלכל הנ"ל יש לדקדק א"כ הי' צריך לכתוב גם במפריחי יונים דבעינן דוקא שלא יהי' להם אומנות אחרת ומדבריו משמע דאין צריך לזה אלא במשחק בקוביא לחוד ועדיין צריך עיון. ויש לדקדק למאן דמפרש מפריחי יונים היינו אי תקדים יונך כו' א"כ אמאי שביק ר"א למשחק בקוביא ונקיט בעדותו מפריחי יונים כיון דתרוייהו חד מילתא הוא ובירושלמי משמע דלענין דיני ממונות כ"ע מודו דפסול

ולא פליגי רבנן ור"א אלא לענין דיני נפשות ובפלוגתא דר"מ ור"י לקמן בעד זומם ואתיא מתניתין דילן ככ"ע ומתני' דר"ה מוקי לה כר"א דקידוש החדש כדיני נפשות חשיב ועפ"ז יש לישב מה דלא תנינן במתניתין דר"ה דברי ר"י אימתי כדתנינן הכא משום דמתניתין דהכא אתיא כחכמים דמחמת גזל לא מיפסלי אלא משום דאין עוסקים בישובו של עולם פסילי לד"מ לכ"ע אבל לק"ה לא מיפסלי מפני זה אלא דוקא משום גזל וכר"א אבל בש"ס דילן לא משמע כן כמו שיתבאר לקמן אי"ה שוב ראיתי בסמ"ע וט"ז סי' ל"ד שכתבו לישב דברי הרמב"ם ז"ל על הדרך הנ"ל וכן כתב הלח"מ ז"ל ועיין בנימוקי יוסף מש"כ בדיני אסמכתא כמה דברים באופן אחר מדברי התוס' ע"ש:

(נשמט מהא דלעיל)

בסוגיא דנאמן עלי אבא והנימוקי יוסף הכריע דקבלה בב"ד לחוד הוי גמ"ד ברור לי בחיי ראשך מהא דריש המפקיד דאמר התם ר"י לאו דוקא שילם אלא אפילו אמר הריני משלם מקני ליה כפילא ואם איתא דיכול לחזור בו לא מקני ליה כפילא כיון דלא סמכה דעתו דמפקיד שמא יחזור בו אלא ש"מ דמקבלה ואילך אינו יכול לחזור בו וקשה לי א"כ מאי פריך התם דיוקא דמתניתין אהדדי מרישא משמע דוקא שילם ולא באמר הריני משלם ומסיפא משמע דוקא נשבע לא מקני ליה כפילא אבל אמר הריני משלם מקני ליה כפילא ומסיק דמהא ליכא למשמע מיניה ואמאי לא משני דברישא דמשמע אם אמר הריני משלם לא מקני ליה כפילא היינו אם אמר כן שלא בב"ד דבזה ודאי יכול לחזור בו מש"ה לא מקני ליה כפילא וסיפא דאמר כן בפני ב"ד דלא מצי הדר ביה ועוד אמאי לא פריך הש"ס לשמואל דאמר באתן, לך ד"ה יכול לחזור בו מברייתא דתני' כוותיה דר' יוחנן דאפי' אמר הריני משלם מקני ליה כפילא וקצת נראה דהתם לכ"ע אינו יכול לחזור בו משום דמן הדין הי' מחויב לשלם אלא דהתורה הקילה עליו לפוטרו בשבועה ע"כ כי אמר הריני משלם ואיני נשבע נשאר החיוב עליו ותו אינו יכול לחזור בו:

דף כה.

גמרא אמר רבא לוה ברבית פסול לעדות והאנן תנן מלוה ברבית כו'. יש לדקדק לפי שיטת הנימוקי יוסף דבאבק ריבית לא מיפסיל אלא המלוה לחוד א"כ מאי פריך לרבא ממתניתין דילמא מיירי באבק רבית ודוקא מלוה הוא דמיפסיל וכ"ת דלא ניחא ליה לאוקמיה מתניתין באבק רבית א"כ אדרבה תקשי הא פסול דאורייתא הוא ואמאי חשיב לה הכא וצ"ל דעכ"פ לישנא דמתני' קשיא ליה דלא קתני אלא מלוה לחוד ולשיטתו באבק רבית צ"ל דלוה אפילו ברבית קצוצה לא מיפסיל אלא מדרבנן דהא במתניתין קתני פסולי דרבנן וכי מפרשינן למתניתין מלוה הבאה ברבית ע"כ מיירי ברבית קצוצה

דבאבק רבית הלוה כשר הוא וע"כ האי דפסיל מדרבנן הוא הלוה וכן מבואר להדיא בדבריו ז"ל וטעמו דלא מיפסיל הלוה באבק רבית הוא מעובדא דבני רב עיליש דמשמע דהלוה לא עבר באבק רבית וכמש"כ שם הנ"י דאיסור הלוה חידוש הוא ובדרבנן לא עבד איסורא אלא לפני עור לבד ומחמת זה לא מיפסיל כיון דלא עבר אלא אלפני עור דרבנן ולא עדיף לפני עור מאלו אכל הוא ברצונו איסור דרבנן דלא מיפסיל ואפילו עבר אלפני עור באיסורא דאורייתא ג"כ לא מיפסיל כיון דאין בו מלקות ולקמן יבואר אי"ה יותר בזה אבל דעת הרמב"ם ז"ל דהמלוה והלוה שניהם שוין בין בר"ק ובין באבק רבית ברבית ק' שניהם פסולין מדאורייתא ובא"ר מדרבנן ואם נאמר דאיהו ס"ל כמש"כ הנימוקי יוסף דפסול הלוה לא משום רשע דחמס הוא אלא הוי כמו אוכל נבילות לתיאבון דכפין ואכיל כפין וסהיד א"כ מוכח מדבריו ז"ל דהאוכל איסור דרבנן לתיאבון פסול לעדות וכן אם אכל איסור דאורייתא שאין בו מלקות לתיאבון פסול הוא מה"ת כמו הלוה ברבית קצוצה ולקמן יבואר אי"ה וקצת ראיה לדברי הרמב"ם ז"ל דהלוה פסול מדאורייתא מהא דמשמע כאן דפסול הוא בלא הכרזה ועיין נימוק"י:

שם

תוס' בד"ה לעבר שנה בעסיא כו' והכא משמע כו' ומלשון רש"י ז"ל משמע דעיבור ממש הי' וצ"ל דס"ל כדעת הרמב"ם ז"ל דמפני התקופה והאביב מעברין אפילו בשביעית ועי"ל לפימש"כ הרמב"ם ז"ל הטעם דאין מעברין בשביעית משום דלא ימצא ספיחים לצורך העומר א"כ אחר החורבן לא שייך האי טעמא ושפיר מעברין וק"ל:

דף כו:

גמרא למה נקרא שמה תושיה שמתשת כחו של אדם ד"א תושיה שניתנה בחשאי מפני השטן ד"א תושיה דברים של תהו שהעולם משותת עליהם. נראה לפרש משום דכל עניני התורה נחלק לג' חלקים. החלק הא' הוא לסור ממוקשי מות כמו הגזל והעריות ומאכא"ס וכל האזהרות ועונשין. והב' הם רמ"ח מצות עשין וכל מעשה הטוב בכלל ובפרט. והג' הם ספורי מעשיות כמו רוב ספר בראשית וע"ז אמר כי השי"ת הפליא עצתו להגדיל התורה בכל הדרכים האלו וע"ש כולם נקראת תושי' עח"ל האזהרות ועונשין נקראת תושיה כי ניתנה להתיש כח האדם הם כחות אשר נברא בהם ביציאתו לעולם והוא לתאוה מבקש ע"כ ע"י שמירת האזהרות ועונשין צריך לשברו ולהחליפנו בכח אחר כמש"נ וקוי ה' יחליפו כח ד"א תושיה שניתנה בחשאי הוא על מעשה הטוב ובזה נתקנאו מלאכי מעלה ואמרו אשר תנה הודך כו' כי ילוד אשה אינו כדאי לשרתו ית' ע"כ ניתנה בחשאי מפני השטן וע"ח השלישי אמרו דברים של תוהו והעולם משותת עליהם

כי ח"ו לא נאמר דבר רק בתורה כידוע מאמרם ז"ל על מקרא ותמנע היתה פילגש כו' וכל הסדר בראשית הוא יסוד העולם ובנינו ע"פ סדר הדורות האמור בו כמשדז"ל למה נקרא שמו שת שממנו הושת העולם וכל פרשיות הדורות הם פלאי יוצר בראשית בסדר הבנין והכנה לטובה בשביל חלק ה' ישראל עם קרובו כמש"ל ששים המה מלכות כו' אחת היא יונתי וכן דרשו ז"ל בראשית ברא שית כי כולו נאמר על בנינו של עולם ויהי שם ה' מבורך אשר הכין תבל בחכמתו ופינה מקום ליריאיו והמשכילים ישכילו:

דף כז.

תוס' ד"ה אמר רבא אמר כו' עיין בתוס' בב"ב ובב"ק שם הדברים מבוארים יותר:

שם

ד"ה אין לך בו אלא חידושו כו'. וי"מ דהא דקאמר הכא חידוש הוא אהכשירא דבתראי קאי וכיון דאיכא חידוש לא ילפינן אף לגבי הפסול והביאו ראיה מבשר בחלב ע"ש. ולענ"ד דלא דמי דהתם מסברא לא ידעינן דטעם כעיקר ובעינן למילף מבשר וחלב בזה שפיר אמרינן כיון דחידוש הוא לא ילפינן אבל הכא מסברא ידעינן דבמכחישות זא"ז שניהם פסולים משעת עדותן וחדיש לן רחמנא בהזמה דבתראי לא מפסלי וקמאי כדקאי קאי ופסילי מסברא משעת עדותן. והיה נראה לישב קושית התוס' ז"ל דהא דאמר רב חסדא בהדי סהדי שיקרא למה לי ופסולין לכל עדות אין זה אלא מדרבנן וא"כ גבי הכחשה וודאי לא מיפסיל למפרע אבל גבי הזמה חדיש לן רחמנא דקמאי פסולין הם ובהא פליגי אביי ורבא אביי ס"ל כיון דגלי רחמנא דקמאי פסולים משעת עדותן מיפסלי ורבא ס"ל אין לך בו אלא משעת חידושו ואילך ועיין בתוס' בב"ב מש"כ שם וצ"ע יותר בזה:

תוס' בד"ה דאסהידו תרי בחד כו'. עיין מהרש"א ז"ל מש"כ בזה ותוכן דבריו ז"ל דאפילו לא הזימו אלא אחד חידוש הוא כיון דהשני מסייע ליה ולדידי מספקא לי כיון דהם מזימין את האחד לבד וודאי מהימני ומה שהשני מעיד שהי' במקום פלוני הוי חד ואין דבריו כו'. שוב ראיתי בשיטה מקובצת בב"ק פ' מרובה מבואר שם כל דברי מהרש"ל ומהרש"א ז"ל ובשם הראב"ד ז"ל כמש"כ דאסהידו תרי בחד מהימני אפי' אם השני מסייע לו. ועפ"ז יש לישב גם שיטת רש"י ז"ל דמיירי דכל כת אינה מעידה אלא על אחד לבד ומן השני אינה יודעת וכן השניה על השני אלא דיש להסתפק אי כה"ג חשיב הזמה גמורה לחייב את המוזמים כיון דשני הכתות אינן יודעין זמ"ז א"כ לא בא להזים אלא אחד ולא באו לחייבן מיתה וגם בזה צ"ע:

שם

גמרא עבד ר"פ עובדא כוותיה דרבא צ"ל דמעשה הי' שאירע כך שהוזמו בחקירות אף דכבר תקינו דד"מ אין צריך דו"ח העדים עצמן אמרו באיזה מקום הי':

שם

גמרא מומר אוכל נבילות לתיאבון ד"ה פסול. פירש"י ז"ל כיון דמשום ממון קעביד ה"ל כרשע דחמס ומלשון הנימוק"י גבי לוה ברבית משמע קצת דלאו רשע דחמס הוא אלא כיון דכפין ואוכל כפין וסהיד וסברא בעלמא היא כיון דחשיד למלאות תאוותו באיסור נחשד נמי להעיד שקר בשביל חמדת ממון ונ"מ לענין חשוד על עריות לפירש"י ז"ל לאו רשע דחמס הוא דהא לאו משום ממון קעביד וכן כתב רש"י ז"ל להדיא דלאו רשע דחמס הוא ולפ"ז א"א לחלק בין יצרו תקפו או לא כיון דלאו רשע דחמס הוא והתוס' ז"ל הביאו לעיל בשם רש"י ז"ל דמפרש לה בחשיד ומפירש"י ז"ל הכא לא משמע כן וכן כתב הנימוקי יוסף בשם רש"י ז"ל דבבא על הערוה מיירי אבל לפי מה שכתב הרי"ף ז"ל דכפין ואכיל כפין וסהיד א"כ בעריות נמי הדין כן אלא דהרי"ף ז"ל פי' נמי להא דחשיד על עריות בבא על הערוה וכתב הנימוק"י משום דלאו רשע דחמס הוא אלמא דלא דמי לאוכל נבילות לתיאבון וצ"ל דדוקא בחשיד לאכול נבילות חשיד הוא נמי ליקח ממון להעיד לעמל נפשו כי ירעב אבל מעריות ללקיחת ממון אין לחשדו ולמסקנא משני שאני התם דיצרו תקפו ונראה דגם למסקנא צ"ל דר"נ כרבא ס"ל דלהכעיס כשר דאי כאביי מאי מהני דיצרו תקפו הא רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד וגזה"כ הוא ולאו משום דחשיד ע"ז חשיד נמי ע"ז וכמ"ש הנימוק"י אבל לפ"ז קשה למה הוצרך הרי"ף ז"ל לסברא דהלכתא כרב ששת באיסורי תיפוק ליה דהלכה כאביי דאפי' להכעיס פסול ולקמן יתבאר עוד אי"ה:

שם

גמרא להכעיס אביי אמר פסול ורבא אמר כשר. נראה טעם מחלקותן בזה אביי ס"ל דרשע פסלתו התורה לכל עדות שבתורה ורבא ס"ל דהתורה לא פסל אלא מטעם חשוד ובעינן דוקא רשע דחמס שחשוד הוא על הממון וחשוד הוא נמי על עדות שקר כיון דרע לבריות הוא אבל מרע לשמים לחוד לא מיפסיל לבריות ובעי הש"ס למימר דפליגי בפלוגתא דר"מ ור"י בעד זומם דממון לדיני נפשות אביי כר"מ דמקולא לחומרא נמי פסול הוא אלמא דלאו משום חשדא הוא אלא כיון דרשע הוא פסול לכל עדות ורבא כר"י דמד"מ לד"נ כשר הוא משום דלא חשיד מזע"ז וה"ה דאינו נקרא חשוד מרע לשמים לחוד כמו אוכל נבילות להכעיס וקא' הש"ס דאביי וודאי לא ס"ל כר' יוסי ורבא אמר אנא דאמרי אפילו לר"מ דר"מ ס"ל דרשע בעלמא כשר הוא והכא שאני דרע לשמים ורע

לבריות הוא וכיון דרע לבריות הוא בממון ה"ה דרע הוא בנפשות והנה לפמש"כ רש"י ז"ל טעמא דמומר אוכל נבילות לתיאבון לד"ה פסול משום דהוי כרשע דחמס ואם כן לר' יוסי לא מיפסיל אלא לד"מ אבל לא לד"נ דלא עדיף מרשע דחמס ממש וא"כ קשה האיך בעי הש"ס לאוקמא לרבא כר' יוסי א"כ תיקשי דרבא אדרבא מהא דאמר לעיל גבי פלוני רבעני לאונסו אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע ול"ל האי טעמא תיפוק ליה דלד"נ כשר הוא וי"ל דבלא"ה דעת רש"י ז"ל לעיל דבא על הערוה כשר הוא דלאו רשע דחמס הוא וכמש"כ לעיל וע"כ צ"ל כמש"כ התוס' לעיל דלאותו דבר שאני אבל לטעמיה דהרי"ף ז"ל דכפין ואוכל כפין וסהיד י"ל דאוכל נבילות לתיאבון גרע יותר מרשע דחמס ואפילו לר"י פסול הוא גם לד"נ. וראיתי בש"ג בשם הריא"ז שכתב דאם קידש אשה בפני ב' גזלנין חוששין לקידושין דמה"ת לא מיפסיל אלא לדבר החשוד. ובעיני תמוה גדולה היא דא"כ אטו אביי ורבא בדרבנן פליגי הא בקראי פליגי והלכתא כאביי דכל שהוא רשע פסול הוא לכל עדות שבתורה אם לא שנאמר בדוחק דהוא מפרש הא דאמרינן והלכתא כאביי היינו דמדרבנן פסולי לכל עדות דהא עיקר חילי' דהלכה זו ממתניתין דר"ה דדייקינן דכל עדות שאין האשה כשרה לה אף הם אין כשרים ומתניתין לא מוכח אלא דפסולין מדרבנן דהא בפסולי דרבנן איירי מתניתין ועפ"ז יש לישב ד' א"א שהביא הגמ"י שפסק כרבא אלא דא"כ מאי פריך הש"ס והא איתותב מברייתא דאלו גזלנים ומלוי ברבית דילמא מתניתא מיירי בדאורייתא אבל מדרבנן וודאי מיפסלי ולשיטת התוספ' א"ש דהא מלוי ברבית נמי פסילי דרבנן הוא אחכ"ז ד' הש"ג צ"ע. וכתב הנימוקי יוסף והלכה כאביי דלא בעינן רשע דחמס ולאביי לא הוי טירחא משום דעבירה קעביד אלא משום דרשע הוא והתורה אמרה אל תשת כו' אבל היכא דלא שייך עדות כמו בשאר איסורין דעד אחד כשר ואפילו אשה ליכא למיפסליה עכ"ל משמע מדבריו דכל עדות שהאשה כשרה לה אף פסולי דאורייתא כשרים לה ובר"ה אמרינן דדוקא גזלן דדבריהם כשר אבל גזלן דאורייתא פסול לעדות אשה וי"ל דדוקא לענין עדות אשה דמה"ת בעי עדות גמורה ורבנן הוא דאקילו בה ע"כ לא הקילו אלא בגזלן דרבנן אבל בשאר מילי שהאשה כשרה בהם מה"ת אף גזלן דאורייתא כשר לה. ועוד משמע מדבריו דלרבא דבעי רשע דחמס ומשום חשדא הוא דפסולי פסולין הם אפילו לעדות שהאשה כשרה לה עפ"ז י"ל דרבא ורב יוסף דפליגי ביבמות בגזלן דאורייתא לענין עדות אשה אזלי לטעמייהו דרב יוסף משמע לעיל דס"ל כאביי מדאמר לרצוני רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד משמע דלא משום חשדא פסולי אלא מגזה"כ מש"ה אמר דהיכא דהקילו חכמים להאמין אפילו אשה גם הם כשרים ומש"ה אמר דגזלן דאורייתא נמי

כשר לעדות אשה לרבנן ורבא ס"ל דמטעם חשדא הוא דפסולי א"כ א"א לומר דרבנן מכשרי גזלן דאורייתא וע"כ טעמא דרבנן משום דפלגינן דיבוריה ומש"ה מהימן כי אמר הרגתיו. והנה אחר העיון שבתי וראיתי עוד מקום אחד לדברי ש"ג מהא דאיתא בבכורות דף ל"ה א"ל ר"פ לאביי לר"מ דאמר החשוד על הדבר ל"ד ול"מ ואמר ר"מ החשוד לד"א חשוד לכל התורה כולה כהנים היכא דייני דינא משמע דאי לא הוי חשוד לכל התורה לא תקשי ואמאי הא לענין לדין לכ"ע אפילו רשע בד"א פסול הוא לכל דיני תורה כמו להעיד אלא ש"מ דלעדות ולדין נמי לא מיפסיל מה"ת אלא לאותו דבר שהוא חשוד בו לרבנן דר"מ אלא דהתם קאמר ליה ר"פ לאביי ולאביי משמע דמה"ת פסול משום דרשע הוא. וראיתי להתוס' ז"ל שם שכתב דלא פריך התם אלא לאביי דס"ל דמרע לשמים לחוד הוי חשיד אבל לרבא דאמר דמרע לשמים לא הוי חשיד להיות רע לבריות לא פריך ולא הבנתי דבריהם ז"ל דרבא ואביי לרבנן פליגי אבל לר"מ כ"ע מודו דחשיד לדבר אחד הוי חשוד לכל התורה אלא דא"כ תיקשי היכי פסקינן הלכתא כאביי דאתיא כר"מ דעד זומם כו' דילמא ר"מ לטעמיה דמומר לד"א הוי מומר לכל התורה כולה אבל לדידן דלא קי"ל כוותיה בהא דלא מיפסיל נמי אלא לאותו דבר החשוד וכן ל"ל לרבא למימר ע"כ לא קאמר ר"מ כו' תיפוק לי' דר"מ ס"ל מומר לד"א הוי מומר לכל התורה ועיין בתוס' שם דף ל"ו בד"ה אימור כו' דמשמע מדבריהם להדיא דלר"מ הוי חשוד לכל מילי אפילו לאיסורין ועיין ברא"ש שם ובמע"מ. שוב מצאתי בתוס' עירובין פרק הדר שכתב דרבא ואביי פליגי אליבא דר"מ דלאביי אליבא דר"מ הוי חשוד לכל התורה אפילו מרע לשמים לרע לבריות ולרבא לא הוי חשיד אלא מרע לשמים לרע לשמים אפילו מקילתא לחמירתא אבל לא לרע לבריות ולפי שיטתם טעמיה דאביי נמי משום חשדא הוא משום דס"ל כר"מ דהוי חשוד לכל התורה כולה ולא משמע כן בסוגיא שלנו אלא טעמא דאביי משום אל תשת רשע עד וכן כתבו התוס' בבכורות להדיא דאף דלא קי"ל כר"מ בהא ולא הוי חשוד לכל התורה אפ"ה לענין עדות פסול הוא משום דרשע הוא וא"כ הדק"ל מנ"ל לאביי הא כיון דר"מ לטעמיה ולא קי"ל כוותיה אלא ש"מ דמדרבנן הוא ומכח סתם מתניתין דר"ה ודברי הש"ג יש להם סעד גדול ומה שנראה מדברי התוס' בבכורות דמטיל מום בבכור הוי כאוכל נבילות להכעיס אין זה מוכרח ונראה יותר דהוי כאוכל נבילות לתיאבון כיון שהוא מטיל מום כדי לאכול הבכור ולפי מאי שכתבו התוס' דלא הוי מומר בפ"ר גבי השוחט בשבת בחולין אין אנו צריכין לכל הנ"ל דמשמע ליה לאביי דאפילו לא הוזם אלא פ"א פסול לכל התורה כולה וע"כ היינו משום דהוי רשע ולא משום חשדא והדברים עמוקים דוק בהם. ויש עוד לדבר בזה בשלמא לענין עדות יש

לומר דפסול הוא לכל התורה משום דהוי רשע אלא לדין כנ"ל וצ"ל דמסברא ידעינן דדין ועדות שוין הן כמו לענין קרובים והא דפסק הרמב"ם ז"ל דאפילו חשוד לאותו דבר דנו ומעידו וכרשב"ג צ"ל דהא דקאמר דנו לאו דין ממש קאמר אלא הוראה לאחרים ולהורות בדבר איסור מותר כמו להעיד אלא דלא ידענא לחלק כעת בין דין להוראה וכש"כ למ"ד דלדין נמי סגי בחד א"כ דין והוראה שוין ועוד דהא איתקשי רבים לנגעים ועוד דהא אשה פסול לדון ולהורו' לא עדיף רשע מאשה ומש"כ משום דאין אדם חוטא ולא לו א"כ לדון נמי נימא הכי והי' נראה דודאי מוחזק לן דעבר אלאו דאוריי' פסול נמי להורות ובחשוד הוא דאמרינן דיכול לדון לאחרים וצ"ע בזה בדברי הפוסקים:

דף כז:

והאיכא עדות נפשות שאין האשה כשרה לה כו'. כבר רמזתי לעיל דלכאורה ממתניתין גופא הוי מצי למידק דאתיא כר"מ דאי כר"י אמאי פסולין לעדות קידוש החודש וכי משום דחשודים על חמס חשודים הם לקלקל את המועדות לכל ישראל. וכבר כתבתי לעיל דבירושלמי אמרו דמתניתין דר"ה אתיא כר"א דעדות דאזיל בשיטת ר"מ והש"ס דידן צ"ל דס"ל דקידוש החדש איקרי משפט ולד"מ דמי לכל הדינים וכל הפסול לדיני ממונות פסול לקידוש החודש וק"ל:

שם

במשנה וכל הראוי ליורשו וכל קרוב לו באותה שעה כו' מלשון רש"י ז"ל נראה דהכל מד' משנה ראשונה הוא וצ"ע מי הכריחו לזה והר"מ ז"ל בפי' המשניות כתב דכל הראוי ליורשו ג"כ שם למשנת ר"ע ונראה שהוא מפרש כשיטת הנימוק"י דמשנה ראשונה באה למעט פסול דמחמת אישות וא"כ כל הראוי ליורשו ל"ל להכי פירוש דמילתא אחריתי היא ודברי ר"ע היא כל הראוי ליורשו וקרוב לו באותה שעה וע' בנימוק"י ובתוי"ט במשנה זו:

דף כח:

גמרא מהו שיעיד אדם באשת חורגו עי' פרש"י ז"ל וע' בנימוק"י שם הדברים מבוארי' יותר:

שם

גמרא מעמיד אדם לאשתו ארוסה כו' ולא היא כו' הכא משום אקרובי דעתא וכתבו הראשונים ז"ל דדוקא לעצמה אינו מעיד אבל לקרובי' מעיד ולפ"ז אם אמר פלוני בא על ארוסתי אין הוא ואחר מצטרפין להורגו לפי שיטת הנימוק"י לעיל דדוקא באשה לא אמרי' עדות שבטלה מקצתה בטלה דעדות אשתו לאו עדות הוא כלל דכגופו הוא

אבל בבא על אחותי הוי עדות שבטלה כו' וא"כ ארוסתו ודאי לאו כגופו הוא כיון דכשר להעיד לקרוביו והוי שפיר בכלל עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה והוא דבר חידוש ולא מצאתיו מבואר ועיין במרדכי בפירקין:

שם

גמרא חורגו לבדו ר"י אומר גיסו. עיין בדברי הרי"ף ז"ל שקיים פי' השני של רש"י ז"ל דמיירי בבנים שיש לגיסו מאשה אחרת וכל הראשונים ז"ל הקשו ע"ז מהא דרב חסדא מכשיר באחי האח והי' נראה לומר דמתניתין ודאי מיירי דוקא בבנו מאחות אשתו אבל ר' יהודה פוסל בגיסו אפי' בן וחתן מאשה אחרת ולא תיקשי מאחי האח דלר"י אחי האח נמי פסול כי היכי דפוסל בחתנו ויש לו בנים ממנה מחמת דהוא פסול לבניו ובניו פסולין לאבי אמם וה"נ בן גיסו מאשה אחרת אבל העיקר נראה דטעמא דר' יהודה לאו משום קורבת הבנים אלא משום דהי' קרוב מתחלה וגם עתה לא נתרחק ועוד יש לדקדק לפי' הרי"ף דבא למעט בניו מאשה אחרת א"כ מאי קאמר הש"ס וקאמר ר"מ גיסו לבדו וכש"כ חורגו ואי מאשה אחרת מאי כש"כ הוא זה ועיין בבעה"מ ז"ל באורך ובמרדכי מש"כ בפרטי דיני הקרובים:

(נשמט מהלכה דאלו הן הפסולין). וראיתי בקרבן עדה שנסתפק בפסולי עדות דרבנן אי העידו על א' לפוסלו אם נפסל ע"י והוא תמוה דהא בהדיא מסיק הש"ס ביומא ובשבועות דמשחק בקוביא לאו בר הגדה הוא כלל ואין שבועות העדות נוהגות בו ואם איתא הא בר הגדה הוא לפסול עדות אחרים אבל באמת צ"ע היכא דהעידו פסולי דרבנן על א' שהעיד בנפשו לפוסלו וכי לא מקבלינן עדותן כלל והורגין את הנפש ע"פ עד פסול מה"ת ולענין קדושין לפני עדות פסולין מדרבנן נחלקו הראשונים ז"ל ודעת הרמב"ם ז"ל דהוי קדושי ספק כיון דכשרים הם מה"ת וא"כ איכא לאשכוחי שבועות העדות במשחק בקוביא כגון שהשביעו להעיד לו שנטמאה אשתו דמהימני בזה לאוסרה עליו וכיון דאסרוה עליו הפסיד' כתובתה והי' אפשר לפרש הא דאמרינן דלאו בר הגדה הוא היינו דאינו מחויב להעיד כיון דרבנן פסלוהו ודומיא דמלך דאם העיד ודאי עדותו עדות אלא דאין צריך לילך ולהעיד וצ"ע יותר בזה:

דף ל:

גמרא עדות המכחשת זא"ז בבדיקות כשרה כו'. יש לדקדק מאי טעמא דר"י הא אמרינן לעיל לענין קרוב נפסול דילפינן ד"מ מד"נ מקרא דמשפט אחד וכן לענין דו"ח ומ"ש דלהא מילתא יש חילוק בין ד"מ לד"נ. ונראה לומר דמכללא דמילתא דריב"ק ורבנן שמעינן להא מילתא דכמו דלענין ראיית העדות יש חילוק בין ד"מ לדיני נפשות דבד"נ

ודאי צריך שיראו כאחד כדאיתא במכות דעדות מיוחדת פסולה לד"נ מקרא דלא יומת ע"פ עד אחד ובד"מ א"צ שיראו כאחד מדכתיב או ראה מ"מ וכיון דחזינן דלענין ד"מ אין צריך שיהיו העדים יחד בהצטרפות להכי לא ילפינן נמי ממשפט אחד לענין הכחשה בבדיקות ורבנן נמי מודו בקרקעות לחד מ"ד דאין צריך שיראו כאחד ונראה דהיינו נמי טעמא דר' יוסי דאמר דלענין ד"מ לא מיפסיל בקרוב ופסול אם נמצא אחד מהן כיון דלא בעינן שיצטרפו יחד ועיין בתוס' מכות דף ו' ד"ה אמר ר"י ורבי דאמר אחד ד"מ ואחד ד"נ אפשר ס"ל כרבנן דריב"ק ובעינן שיראו כאחד בכל גווני ובזה י"ל דרב יהודה דפסק כר' יוסי ור"נ דפסק כרבי אזלי לטעמייהו דרב יהודה ע"כ ס"ל כריב"ק דלא בעינן שיראו כאחד וכמש"כ מש"ה פסק כר' יוסי דבד"מ לא מיפסיל בנמצא אחד מהן קרוב או פסול ורב נחמן משמע במכות דס"ל כרבנן דריב"ק דבעינן שיראו כאחד דדוקא בעדות מיוחדת שכשר בד"מ היינו דשניהם ראו מעשה אחד אלא דזה ראה מחלון זה וזה ראה מחלון זה ומש"ה פסק כרבי ועיין בתוספות שם שהקשו אמאי לא ילפינן ד"מ מד"נ ממשפט אחד ע"ש מה שתירצו. אבל אחר העיון זה אינו דהא רבי גופא ס"ל כריב"ק כדאמרינן הכא מעשה וצירף רבי עדותן ופירש"י ז"ל כריב"ק וע"כ צ"ל ד' רש"י ז"ל ע"ד שכ' דלרבנן דריב"ק לא הוי מחלקינן בין ד"מ לד"נ לענין הכחשה בבדיקות משום קרא דמשפט אחד ע"כ צ"ל גבי הא דנמצא אחד מהן קרוב או פסול או כסברת רש"י ז"ל שם במכות או כסברת התוס' ז"ל שם ע"ש אבל מש"כ בראשית דברי דהא דר"י אליבא דריב"ק אזלי משמע כן נמי מדברי רש"י ז"ל שהבאתי אלא דאכתי יש להבין בזה הא בד"נ גופא מנ"ל דהכחשה דבדיקות הוי הכחשה וע"כ מסברא שמעינן לה דחד מינייהו משקר א"כ בד"מ נמי נימא הכי וצ"ל כמ"ש הנימוק"י דעבדי אינשי דטעי בהכי ובד"נ לא תלינן בטעותא וא"כ י"ל דהא דרב יהודה נמי תקנתא דרבנן הוא ומישך שייכי בהאי תקנתא דלא בעינן דרישה וחקירה ועבדי רבנן נמי האי תקנתא בהכחשה בבדיקות אף דמה"ת עדות מוכחש' היא מדרבנן עדותו עדות כיון דעבידי דטעו בזה וכן משמע קצת מלשון הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' עדות אע"פ שאמרו חכמים ד"מ א"צ דרישה וחקירה אם הכחישו בחקירות עדותן בטילה אבל אם הכחישו בבדיקות עדותן עדות משמע מדבריו דלא איירי רב יהודה אלא בד"מ דלא צריכי דו"ח וא"כ בדיני קנסות דבעינן דו"ח אפילו עדות המכחשת בבדיקות פסולה אבל לא מצאתי כעת סעד לזה ועוד דמפירש"י ז"ל לא משמע כן לפי מש"כ דזה שייכי להא דריב"ק וריב"ק ודאי בכל ד"מ מיירי בין בהודאות והלואות בין בגזילות וחבלות. והי' נראה לי לדון בדבר החדש ולהוכיח מהלכות אלו דלא בעינן עדות שאתה יכול להזימה בכל ד"מ דהא לריב"ק סגי בעד אומר בפני הלוהו

בניסן והשני אומר בפני הלווהו באייר ועדותן בב"ד נמי כ"א בא בפ"ע להעיד בב"ד אחר וכיון דהעדי' לא ידעו זמ"ז א"כ הוי עדות שאי אתה יכול להזימה דכ"א יכול לומר לחייבו שבועה באתי ולא לחייבו ממון ואפ"ה מצרפינן עדותן וכלל העולה מכל הנ"ל דלא ילפינן ממשפט אחד ד"מ מד"נ אלא דו"ח ופסול קרובים אבל כל שאר מילי לא ילפינן. והנה עוד חילוק אחד בין עדות ממון לעדות נפשות לרב אחא דלקמן בפרק אחד ד"מ דבממון מחייבינן בידיעה בלא ראיה דהיינו עדות מאומד ובד"נ לאו עדות היא וגם בזה צ"ע אמאי לא נילף מהדדי מקרא דמשפט אחד וי"ל דלענין אומד ד"נ שאני דבעינן שיתיר עצמו למיתה ואף דשמעון בן שטח קאמר מקרא דע"פ שנים עדים ובד"מ נמי כתיב על פי ב' עדים מ"מ הא כבר נאמר והוא עד או ראה או ידע אלמא דבידיעה בלא ראיה נמי חייב בד"מ ובשבועות משמע דלרב אחא בד"נ נמי אזלינן בתר אומדנא כעובדא דשמעון בן שטח וכבר עמדו התוס' ז"ל ע"ז בפ' אחד ד"מ ובשבועות שם והקשו עוד הא איכא אומדנא בדיני ממונות דרבנן נמי מודו כגון שעלתה לו נשיכה בגבו גבי נחבל ובד"נ כה"ג ודאי לא אזלינן בתר אומדנא. ובאמת יש לדקדק אפילו לרבנן אמאי לא מחייבי כעובדא דשמעון בן שטח דהא הוי דומיא דאומדנא דנחבל שעלתה לו נשיכה בגבו וצ"ל דחיישינן הכא שמא הוא הרג את עצמו והי' אפשר לישב קצת קושית התוס' דהכא בסנהדרין אזלי כמאן דאוקמא לרב ושמואל דפליגי אי הולכין בממון אחר הרוב בהני תנאי דרבנן ורב אחא וס"ל לרב אחא דהולכין בממון אחר הרוב וא"כ י"ל דבד"נ דחמירי מודה דלא אזלי בתר אומדנא ובהילוך אחר הרוב נמי מספקא לן בד"נ בפרק בן סורר וסוגיא דשבועות אזלי למסקנא דאפילו למ"ד אין הולכין בממון אחר הרוב בהא אזלינן בתר חזקה א"כ כש"כ דצריך למיזל בתר חזקה דגופא בד"נ דאיפשיטא בפ' בן סורר דאפילו אחר הרוב הולכין וכש"כ בתר חזקה דגופה והתירוץ הפשוט הוא דבפ' אחד דיני ממונות נמי ס"ל להש"ס דרב אחא אזיל בתר אומדנא אפילו בד"נ ודאי זה הרגו ואפ"ה לא הוי עדות דהא מתני' ס"ל דבעינן התראה והתיר עצמו למיתה וזה דלא כריבר"י ולהכי א"א לקבל עדות מאומד דשמא הרגו שלא בתוך כדי דיבור וכמש"כ התוס' וזה ברור. עוד יש להקשות בסוגין דפרק אחד דיני ממונות למה לן לאוקמא מתניתין כרב אחא הא לרבנן נמי אזלינן בתר אומדנא בדיני ממונות כמו בנחבל שעלתה לו נשיכה בגבו וצ"ע:

שם

גמרא אחד אומר ב' בגבה ואחד אומר ב' בכריסה. עי' כ"מ ז"ל שכתב דלא מהימני בזה ולענין עונשין דהוי כד"נ ולי נראה דודאי מהימני לכל מילי כיון דעיקר עדותן על

ימי הגדלות והתורה הכשירה בזה אפילו עדות מיוחדת וודאי נאמנים לכל מילי ועיין לח"מ שם:

דף לא:

גמרא אימר דאמר רשב"א היכא דיש בכלל מאתים מנה כה"ג מי אמר כו' וצריך לדקדק בטעמו של דבר מ"ש במנה שחור כו' מצטרפין ובחביות של יין כו' אין מצטרפין והנה הרמב"ם ז"ל ביאר טעמו של דבר לשיטתו דכל מה ששואלין אותן בגוף העדות הם בכלל דרישות ובחקירות יחשבו ע"כ בזה אומר של יין וזה אומר של שמן הוי הכחשה בדרישות ועדותן בטילה אבל מנה שחור או מנה לבן לא חשיבא הכחשה בגוף המעשה ואי תיקשי לך מ"ש מסייף וארירן דחשיב הכחשה בדרישות צריך לחלק דשם מנה אחד הוא ובין ישנה לחדש לאו הכחשה בדרישות היא ולפ"ז בזה אומר כ"ה סלעים נתן לו וזה אומר מנה דינרים הוי הכחשה בדרישות ורבא דאמר במנה שחור ולבן נמי עדותן בטילה ס"ל דזה נמי הוי הכחשה בגוף המעשה אבל לשיטת הראשונים ז"ל דכל הני מילי חשיבא בדיקות כתב הנימוק"י הטעם דבחבית של יין ושל שמן הוי הכחשה גמורה דדייקי אינשי בזה אבל מנה שחור או לבן לא דייקי בזה כמו בין שעורין לחיטין לא דייקי אינשי. והנה הח"מ והב"ש בסי' י"ז עמדו על הש"ע שפסק עד אומר מת ועד אומר נהרג הרי זו תינשא ואמאי הא לדעת הרמב"ם ז"ל הוי הכחשה בגוף המעשה ואפילו בד"מ עדותן בטילה ותירצו שם דהוי כמו מנה שחור או לבן ולכאורה דמי טפי לסייף וארורן וצ"ל דהתם שאני דעיקר הדין על הריגתו ע"כ צריך לידע במה הרגו אבל הכא עיקר העדות הוא שאינו חי ומה שזה אומר מת וזה אומר נהרג אין זה בגוף המעשה ולא חשיב אלא בדיקות בעלמא אלא דלפ"ז יש לדקדק ל"ל להש"ס למימר בב"ב גבי אחד אומר אכלה חטים ואחד אומר אכלה שעורים דמצטרפין משום דלא דייקי אינשי בזה והשתא תיפוק ליה דהוי הכחשה בבדיקות דעל החזקה אנו דנין ולא על האכילה וי"ל דהתם רב יהודה קאמר לה ורב יהודה ס"ל במנה שחור או לבן נמי הוי הכחשה בגוף המעשה ומש"ה איצטריך לטעמא דלא דייקי אינשי אבל על הרמב"ם ז"ל שכ' להאי טעמא בפרק ט"ו מה' טוען תיקשי ל"ל האי טעמא דהא הוא פסק במנה שחור ולבן הוי הכחשה בבדיקות ויש לחלק בזה. אבל הא קשיא לי למה תלוי הקושיא דוקא לדעת הרמב"ם ז"ל הא גם לשיטת הראשונים ז"ל תיקשי דהוי הכחשה גמורה ובהא לא טעו אינשי וכמו שכתבו התוס' בב"ב דאם אחד אומר אכלה חטים ואחד אומר אכלה קטניות אין מצטרפין משום דלא טעו אינשי בהא ועוד לסברתם דלד' הראשונים הוי הכחשה בבדיקות וכשירה בד"מ וה"נ לד"מ דמיא תיקשי מאי טעמא דר"מ דאמר הואיל

ומכחישות זא"ז לא ינשאו ע"כ נראה דוודאי מת או נהרג הכחשה גמורה היא בין לדעת הרמב"ם ז"ל בין לדעת הראשונים ז"ל ואפ"ה אתי שפיר הלכה זו באחד אומר מת ואחד אומר נהרג דתינשא והוא ע"פ מאי דיש לשאול בב' כיתי עדים אחת אומרת חבית של יין ואחת אומרת של שמן מה דינו אי נימא דדוקא בכת אחת הוא דהוי הכחשה ואחד מהן שקר הוא ואין כאן אלא עד א' אבל ב' כתי עדים אפי' מכחישין זא"ז הכחשה גמורה מ"מ בפחות שבהם חייב דחד מינייהו כשרים הם או דילמא כל שמכחישים זא"ז אפילו בב' כתי עדים הוי הכחשה ודילמא תרוייהו שיקרא נינה ונראה דדבר זה תליא בפלוגתא דתנאי לתנא דמתניתין דנזיר דב"ש וב"ה בב' כתי עדים נחלקו ודוקא התם קאמרי ב"ה דנוהג שתים משום דבכלל חמש שתים אבל בהכחשה גמורה אפי' ב"ה מודו דלאו עדות הוא אבל לתנא דברייתא דהכא ובנזיר דבב' כתות לא נחלקו וכי פליגי בכת אחת וא"כ שמעינן מדברי ב"ש דאפי' מודו דהוי הכחשה, בכת אחת בב' כתי עדים הולכין אחרי הפחות שבהם וא"כ ה"ה לב"ה דלא הוי הכחשה בב' כתי עדים אפילו הכחשה גמורה כמו בחקירות או בדרישות וא"כ עפ"ז א"ש הלכה זו ומיושב נמי במאי דפליגי ר"מ ור"י ור"ש בזה ר"מ ס"ל כתנא דמתני' דבב' כתי עדים פליגי ובזה דוקא קאמרי ב"ה דהוי עדות משום דיש בכלל חמש שתים אבל בהכחשה גמורה מודו דנחלקה העדות ומש"ה קאמר ר"מ הואיל ומכחישות זא"ז לא ינשאו ור"י ור"ש ס"ל כתנא דברייי' דבב' כתי עדים לא פליגי ולכ"ע לא נחלקה העדות להכי קא' הואיל ושניהם מודים שמת הרי אלו ינשאו והדבר ברור ופשוט ובירושלמי איכא מחלוקת בזה לב"ה דמתניתין בהכחשה גמורה ור' יוחנן ס"ל הכחיש עדות בתוך עדות בעלה העדות גם לב"ה ורב ס"ל דלא בטלה העדות ובעי הש"ס התם למימר דאפילו בד"נ ס"ל לרב דלא בטלה העדות בהכחשה ובתר הכי מסיק דבד"נ בטלה העדות לכ"ע משום דכתיב צדק צדק תרדוף ומביא הש"ס ראיה לרב מדברי ר"י ור"ש דיבמות ודחי דשאני צרות ע"ש באורך. ומדברי הירושלמי הללו נראה דלא כדעת הרמב"ם ז"ל דאפילו אחד שהכחיש שנים בבדיקות עדותן בטילה ומדברי הירושלמי דוקא אם ב' כתי עדים מכחישות זא"ז אלא די"ל דאחד המכחיש גרע דבטלה העדות משום נמצא אחד מהן קרוב או פסול דודאי האחד הוא הפסול אבל בב' כתי עדים המכחישות זה את זה אין הפסול ידוע ונ"מ לדיני ממונות ועיי' ביבמות פרק האשה מש"כ בזה ודו"ק:

הדרן עלך פרק זה בורר

פרק ד - אחד דיני ממונות

דף לג:

גמרא חייבי מלקיות אתיא רשע רשע משמע מכאן דחייבי מלקיות שוין לחייבי מיתות לכל הני מילי דמתניתין וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' סנהדרין אחד ד"נ וא' ד"מ כו' שוין לדינים אלו אלא שהמלקות בג' ובזה שוין לד"מ ועיין בלח"מ מה שתמה על לשון הזה ולא ידעתי למה כי דבריו ז"ל פשוטים הם אלא דקשיא לי כיון דסגי בג' א"כ ע"כ לא בעינן במלקות ע"פ שנים לחובה וא"כ גם בהא לא דמיא לד"נ והרמב"ם ז"ל כתב דלכל הדינים שוין דיני מלקיות לד"נ לבד דמלקות סגי בג' ועוד מ"ש דלהאי דינא מדמינן ליה לד"מ ולשאר מילי מדמינן לד"נ ובתוספתא פ"ז איתמרא הך גז"ש לענין להחזיר לזכות לבדו וכן משמע מדברי הש"ס דקבעו לאיבעי' זו בהלכה דמחזירין לזכות ודו"ק:

שם

גמרא ריבר"י אומר עונה לזכות כו' נראה דעיקר מחלקותן הוא אם לשמוע מן העד הצד זכות שהוא אומר דלרבנן אין שומעין דבריו כלל ולר"י בר"י שומעין דבריו והב"ד נושאין ונותנין בדבר אבל העד עצמו ודאי אין נמנה להיות דיין אפילו לזכות לר"י בר"י דהא בד"נ ודאי אין עד נעשה דיין והיינו דקאמר הש"ס בטעמייהו דרבנן משום דמיחזי כנוגע בעדותו להכי צותה התורה שהעד לא יפתח פיו כלל ולפ"ז הא דאחד מן התלמידים יכול ללמוד זכות י"ל דהיינו ששומעין ממנו לישא וליתן בדבר אבל לא שיעלה למנין לדון ע"פ וכן אמרו לקמן דהרב ותלמידו אין מונין אלא אחד וא"כ לא תיקשי כ"כ קושית התוס' מהא דאמרינן לעיל באומר איני יודע אי הדר ואמר טעמא לא שמעינן ליה דהתם לענין שיעלה למנין קאמר ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ט מה' סנהדרין ונראה מדבריו ז"ל גם כן כשיטת התוס' דמי שאמר איני יודע אינו יכול לחזור וללמד חובה אבל יכול לחזור וללמד זכות כמבואר בדבריו ז"ל בהלכה ב' אמרו י"ב זכאי וי"ב חייב ואחד אומר איני יודע מוסיפין וע"כ מיירי דמן השנים שהוסיפו אמר אחד איני יודע והראשון שאמר תחלה איני יודע עתה הפך דעתו לזכות דאי האי דאמר איני יודע הוא זה שאמר בתחלה איני יודע הרי כתב שם בזה דיצא זכאי וכן כתב הלח"מ שם ע"ש ואי לאו דמיסתפינא הייתי אומר דהנוסחא הנכונה בדברי הרמב"ם ז"ל אמרו י"ג זכאי וי"ב חייב ה"ז זכאי דלזכות מצטרפין גם את מי שאמר בתחלה איני יודע דלפי הנוסחא אשר לפנינו תמוה אמאי יצא זכאי ע"פ ב"ד שקול ועיין בלח"מ מש"כ בשם מהר"מ פאדווה וצ"ע עוד יש לדקדק בזה הא דאיצטריך קרא שלא יענה תלמיד לחובה ומאי נ"מ אם ילמד חובה כיון שדעתו אינה עולה למנין והמלמדין זכות אינן יכולין ללמד חובה וא"כ אין בדבריו שום

תועלת וי"ל דהא מסיק הש"ס דבשעת גמר דין יכולין לחזור וללמד חובה ואולי אם שמעו צד חובה של התלמיד היו גם המזכין מטין אחריו ע"כ אמרה תורה שלא ישמעו דבריו לחובה וק"ל:

דף לד.

גמרא כדי שלא יאמרו טעם אחד משני מקראות. מפירש"י ז"ל נראה דדוקא אם אמרו טעם אחד מב' מקראות הוא דאין מונין להם אלא אחד אבל אם אמרו טעם אחד ממקרא אחד מונין להם שנים אבל מלשון הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה משמע דכש"כ שאמרו טעם אחד ממקרא אחד דאין מונין להם אלא אחד והש"ס רבותא קמ"ל דאפי' משני מקראות אין מונין להם אלא אחד וצריך שיאמר כ"א מן המטין טעם וסברא אחרת לחיוב או לזכות ונ"מ בזה דלשיטת רש"י ז"ל יכול להיות דגם בד"מ הדין כן כיון דחד מינייהו קטעי אבל לדעת הרמב"ם ז"ל אין זה אלא בד"נ אבל בד"מ לא איכפת לן דהא סגי אם אומר גם אני אהיה כפלוני דדוקא מד"נ ועובר בל"ת משום לא תענה וכמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"י אבל בד"מ מותר לומר כן וכמו שהביא המ"ע בשם המכילתא וצריך לפרש דברי המכילתא לאו שיסמוך ע"ד חבירו ולא יאמר דבר מדעתו דא"כ אפילו בד"מ ודאי אינו נמנה אלא ע"כ היינו דבד"נ צריך שיאמר כ"א דבר חדש מדעתו ובד"מ סגי אם יאמר גם אני מסכים לדעת פלוני ולא נמצא את ס' המכילתא לעיין בו וראיתי בש"ך סי' כ"ה שכתב דט"ס הוא כדברי הרמב"ם ז"ל אפילו מב' מקראות אלא דוקא מב' מקראות וכשיטת רש"י ז"ל ולא משמע כן מדברי הרמב"ם ז"ל בפי"ב שכתב בהלכה ב' ואם טעו בדבר ולא ידעו מי הם שחייבו או זיכו מטעם אחד שאינן נחשבין אלא אחד כו' ולא הזכיר כלל משני מקראות אלא וודאי כל מטעם אחד שאינן אלא אחד ומה שהקשה הש"ך מהא דאם כולם אמרו דחייב משום לא תרצח לא יהיו נמנים אלא אחד אין זה מוכרח דדוקא במילתא דתליא בסברא קאמרינן דבעינן שיאמר כ"א סברא מדעתו:

דף לד:

מתניתין דלא כר"מ דמקיש ריבים לנגעים כו' עי' בדברי הרמב"ם ז"ל שכתב הקישא דריבים לנגעים לענין לדון בלילה ועיין בכ"מ ובלח"מ מש"כ בזה ולדידי קשיא לי מ"ש דלענין ראיית קרובים פסק כת"ק בפ"ב דנגעים דקרוב רואה את הנגעים ואמאי לא נקיש נמי נגעים לריבים דקרוב פסול וכדאמר ר"פ ולפמ"ש הכ"מ דרבנן לא דרשו הקישא אלא לענין יום א"ש דה"נ לא דרשי רבנן לענין סומא באחת מעיניו אבל לדברי הלח"מ דרבנן דרשי נמי הקישא לכל מילי לבד מנגמר דין דילפי מקרא דושפטו דאפילו בלילה ומינה יליף לסומא באחד מעיניו דילפינן אפילו לתחלת דין וכש"כ הרי"ף ז"ל א"כ וודאי

תיקשי אמאי לא ילפי נמי לקרובים וי"ל כיון דמיעטה התורה שלא נילף נגעים מריבים לענין ג' ה"נ דלא ילפינן לענין קרובים אלא דלרבנן בד"מ נמי מה"ת אפילו חד כשר ואפ"ה קרוב פסול א"כ שפיר מצינן למילף לנגעים נמי דקרוב פסול וכבר הקשה הלח"מ מהא דפרק מצות חליצה דמסיק הש"ס התם. דכ"ע לא מקשי ריבים לנגעים ועוד קשיא לדברי הרמב"ם ז"ל והיה ביום הנחילו ל"ל דהא נחלות דהוי כדין ילפינן מלחוקת משפט ודינין ילפינן מנגעים ועיין בזה בד' האחרונים ועל סברת הרי"ף ז"ל דיליף סומא באחת מעיניו מגמ"ד בלילה יש לדקדק הא חליצה לת"ק כשרה בלילה ואפ"ה סומין פסולין מלעיני וי"ל:

שם

גמרא ד"נ מה"מ א"ק והוקע אותם נגד השמש ק"ק אמאי לא ילפינן מינה דגמר דין בד"מ כשר בלילה מדאיצטריך לד"נ דדוקא נגד השמש וי"ל ולטעמיך תיקשי לר"מ נגד השמש ל"ל אלא ע"כ איצטריך לשום דרשא וק"ל:

דף לו:

גמרא משום דאין הכל כשרים וכ"ג חדא הוא כו' ק"ק הא מטין ע"פ שנים לחובה נמי דוקא בב"ד של כ"ג וא"כ אכאי ט' הוין ועיין רש"י ז"ל במתניתין שכ' דאי לאו קרא דלא תטה ה"א דבד"מ ג"כ נאמר קרא דלא תהי' אחרי רבים לרעות ועיין תוס' שם:

שם

גמרא ת"ש אחד מן התלמידים שזיכה ומת רואין אותו כאלו חי ועומד במקומו ואמאי נימא אלו קיים כו'. ק"ק הא תלמיד אינו יכול ללמד חובה ודאי לא מצי הדר ביה ועוד מק' רואין אותו כאלו הוא חי ועומד במקומו משמע דעולה למנין ולקמן אמרינן דאין התלמיד עולה למנין וצ"ל דמיירי בתלמיד כגון רב כהנא ורב אסי והא דלא משני הש"ס דריב"ח מיירי בתלמיד גמור דאינו יכול ללמד חובה היינו משום דא"כ לא א"ש הא דאמר כאלו עומד במקומו ואכתי יש לדקדק למה נקט ריב"ח אחד מן התלמידים ולא קאמר אחד מן הדיינים שזיכה כו':

לעיל

גמרא מנין לאחד מן התלמידים כו' והרי"ף ז"ל הביא דברי הירושלמי דהוא עצמו אינו מלמד חובה על עצמו ג"כ ילפינן מהאי קרא דאחד לא יענה בנפש למות וכן תניא בתוספתא אם אמר יש לי ללמד חובה משתקין אותו ועיין בירושלמי ובק"ע ולפי גירסת הרי"ף ז"ל אתי שפיר:

שם

הכל לאתויי מאי לאתויי ממזר וכותי שנתגייר לדעת רש"י ז"ל דאפילו גר גמור מותר לדון והא דפרק החולץ היינו לענין איזה התמנות לשרשה אבל דעת התוס' והרי"ף ז"ל דלענין ד"מ בעינן אמו מישראל ולענין ד"נ עד שיהי' אביו ואמו מישראל מקרא דונשאו אתך בדומין לך. ויש לדקדק לשיטת התוס' אמאי לא קאמר לעיל אמתני' ויש שכשר להעיד ואין כשר לדון לאתויי גר דכשר להעיד ופסול לדון:

הדרן עלך וסליקא לה מסכת סנהדרין